

Posudek vedoucí diplomové práce

Jméno diplomanta: Bc. Dušan Ondráček

Téma práce: Reformy a modernizace v Saúdskoarabském království

Datum odevzdání práce: 14. prosince 2021

Téma a výzkumná otázka

Tématem práce je modernizace Království Saúdské Arábie (KSA). Práce si klade za cíl určit, zda a jak lze hovořit o modernizaci země, která se řadou prvků – zejména rolí náboženství a politických zřízení – řadí mezi země, které nešly cestou evropské modernity, a přes to jí nelze určitý stupeň modernizovanosti upřít. Autor se tedy snaží „Dokázat, že Saúdskoarabské království prochází modernizací“ a zároveň i ručit hlavní prvky tohoto konkrétního typu modernizace. Vychází z pojmu multiple modernities S. Eisenstadta a od něj si vypůjčuje i hlavní obecné rysy modernizace, tj. pronikání centra do periferie a formování kolektivní (národní) identity.

Postup

V úvodní, teoretické části, se autor věnuje pojmu modernita a teoriím modernizace, přičemž poukazuje na vývoj a postupnou proměnu teorií modernizace. Věnuje se opouštění univerzálního pojetí modernizace podle západního vzorce, jakož i kulturní definice modernity u Ch. Taylora, která nabízí zvláštní pojem sekularity namísto sekularizace. Pro projekt DP je zvláště důležitý pojem různorodé modernity S. Eisenstadta a Giddensovu charakterizace modernity spojená s proměnou institucí. V teoretické části otevírá možnost chápat i v tradicionalistickou KSA jako moderní, přičemž s pomocí S. Eisenstadta rozhoduje pro tři prvky (budování institucionálně moderního národního státu, pronikání centra do periferie a formování kolektivní identity, které v jeho projektu budou kritérii modernizace. Autor sice nevysvětluje, proč se na tyto tři soustředí a tak tvoří analytický rámec práce. Jejich výběr je však pertinentní a umožňuje redukovat komplexní otázku na několik omezených bodů.

Ve dvou následujících analytických kapitolách se autor věnuje 1) analýze KSA jako moderního státu a 2) otázce homogenizace prostoru a vytváření národní identity. Každou z otázek uvádí historicky a poté se věnuje jednotlivým aspektům analyzovaného tématu.

První kapitola dokládá vývoj KSA jako státu s moderními správními institucemi, založenými na politické suverenitě královské rodiny, spíše než na legitimitě náboženské. Kapitulu uvádí popis formování saúdskoarabské státnosti, týkající se budování centralizované autority, homogenizace správy, dvojího pilíře, tradiční/politické a náboženské legitimacy království, podle posloupnosti vládnutí různých králů až do současné doby. Následně se práce věnuje vztahu mezi mocenským centrem královské rodiny a legitimizujícím prvkem, klérem, tedy třídou ulamá, v rodině Al Sheikh v čele. Právě postupné prosazování se suverenity státu na úkor vlivu „kléru“ je analyzována jako jeden ze státotvorných a modernizačních prvků, autor ale zdařile popisuje. Následující podkapitola institucím moderního státu, jako jsou poradní orgány (suplující parlament), soudy, ústava a zejména armáda. I zde vznik armády jako národní instituce předpokládá rozpuštění či porážku kmenových či ideologických ozbrojených sil (ichwánů) ve 30. letech a obecně oslabení tradičních kmenových a jiných loajalit. Autor uzavírá kapitolu tím, že výše uvedené lze považovat za příklad institucionálně moderního státu.

Druhá, analytická kapitola nastiňuje správní a ideologický proces homogenizace saúdského státu. Popisuje proces integrace silných kmenových svazů a východních šítů do státních institucí a postupný vznik saúdskoarabské národní identity, vedle stávající silné identity kmenové, regionální a náboženské. Diplomant ukázal, že přes řadu nemoderních prvků se KSA konstitovala jako „institucionálně moderní stát, který disponuje *monopolem legitimního násilí*“, s centralizovanou mocenskou strukturou, ve které se politická moc postupně prosazuje proti náboženské komponentě a vlivu „kléru“, a byla schopna do státu integrovat jak klerikální třídu, tak i kmenové svazy a regionální a náboženskou menšinu.

Zhodnocení

Práce prokazuje výbornou orientaci autora v jinak ne zcela informačně dostupném tématu, dobrou schopnost koncepčně pojmut poměrně složité téma a argumentovaně jej zpracovat. Práce má jasně daný cíl a postupuje v jeho naplňování analyticky. Autor se zorientoval ve faktograficky poměrně nepřehledném tématu a byl schopen z něj vybrat aspekty stěžejní pro svůj argument.

K autorovu zpracování práce by bylo možné podotknout následující. Onen „zevšeobecňující pohled na modernizaci“, proti kterému argumentuje, byl v sociálních vědách již dlouho dobu opuštěn, naopak přetrvává ve veřejném diskursu. Práce tedy nemá teoreticky originální přínos, spíše systematicky vyplňuje mezeru ve všeobecné znalosti. Pro naplnění takového cíle a pro koherenci by bylo lepší lépe identifikovat zdroj neznalosti, a tak na něj lépe zodpovědět: tedy vzít v potaz jiné, ve veřejném diskursu často zmiňované, ale zásadní aspekty (ne)modernity, např. neexistující občanská práva a rovnost, přetrvávající neo-patrimoniální povahu státu a společenské struktury, absenci principu lidové svrchovanosti, ústavnosti a právního státu, daňového financování státu, úplnou závislost na příjmech z exportu ropy a tzv. „rentier state“, a pojmenovat tento zvláštní druh modernity. „Institucionální modernita“ v saúdském případě v nepřítomnosti zmíněných aspektů totiž zůstává poměrně abstraktní a rudimentární, ale autor má zajisté pravdu, že KSA jakousi modernitu upřít nejde. Dále by bylo zajímavé se zeptat, zda tyto chybějící prvky modernity nejsou příčinou skryté křehkosti (kterou autor v závěru zmiňuje) a jakým způsobem KSA tyto chybějící prvky modernity doplňuje (tedy suverénními zdroji příjmů a náboženskou legitimitou). Tyto dvě velmi výjimečné okolnosti totiž nezakládají „jinou“ modernitu, ale spíše potvrzují, že určité obecné formy moderní státnosti, které KSA nevykazuje, je nutné nákladně nahrazovat. Tyto úvahy už samozřejmě daleko přesahují cíle práce, jejich krátká diskuse by ale vhodně doplnila vybranou perspektivu.

Z hlediska formálního je práce výborně napsaná, systematicky vybudovaná, dobře ozdrojovaná a originální.

Závěr

Práci doporučuji k obhajobě a na ocenění výborně.

V Praze dne 27. 1. 2022

Zora Hesová